Από τα τέσσερα παραπάνω πεδία, εξέταση των έργων των ελληνογενών συγγραφέων δείχνει πως το θεματικό πεδίο (και μέσα σ' αυτό η κοινωνική όψη) είναι εκείνο όπου η ελληνικότητα αναδύεται κατά τον πιο ικανοποιητικό τρόπο.

Μελέτη των θεμάτων της κοινωνικής αυτής όψης αποκαλύπτει πως επικεντρώνονται περισσότερο στην έννοια των Ελλήνων μέσα στο αυστραλιανό κοινωνικό περιβάλλον, με ιδιαίτερη έμφαση στα ψυχολογικά και κοινωνικά προβλήματα που απασχολούν τα ελληνόπουλα τα μεγαλωμένα στην Αυστραλία. Βέβαια, το πώς η Ελλάδα ή η Κύπρος, καθώς και η ελληνικότητα, απεικονίζονται στα έργα των συγγραφέων αυτών συνδέεται άμεσα με το βαθμό ελληνικής ταυτότητας που διακρίνει τους ίδιους, και με το πόσο Έλληνες αισθάνονται πως είναι.

Από την άποψη αυτή, συγκρίνοντας τα έργα των αυστραλογεννημένων (με πατέρα Έλληνα), βραβευμένων αγγλόγλωσσων λογοτεχνών Timoshenko Aslanides και Tony Maniaty, βρίσκουμε πως ενώ τα έργα του πρώτου εμφανίζουν μια κάποια επίδραση από την Ελλάδα, αλλά όχι ιδιαίτερες όψεις ελληνικότητας, τα έργα του δεύτερου είναι αρκετά αντίθετα. Παραδείγματος χάρη, για το μυθιστόρημά του Smyrna (1989) ο Maniaty παρατηρεί πως αποτελεί «μια άκρως θεμελιώδη διερεύνηση του θέματος της ελληνικότητας» (1994: [2]). Επίσης, ο ίδιος γράφει σχετικά: «Αισθάνομαι Έλληνας; Ναι, αλλά και Αυστραλός. (Άλλο μπέρδεμα: Έχω πιο καθαρή ιδέα για το τι σημαίνει να είσαι Έλληνας παρά για το τι σημαίνει να είσαι Αυστραλός...)» (1994: [1]), ενώ, από την άλλη πλευρά, ο Aslanides, σε συνέντευξή του στην ελληνική εφημερίδα του Σύδνεϋ Ο Κόσμος, δήλωσε χαρακτηριστικά: «Θεωρώ τον εαυτό μου Αυστραλό, όχι Έλληνα. ...Ταυτίζω τον εαυτό μου με την Αυστραλία που είναι ο τόπος που γεννήθηκα, μολονότι διατηρώ την υπερηφάνειά μου για την ελληνική καταγωγή μου, έστω και αν το ενδιαφέρον μου για ελληνικά πράγματα περιορίζεται τώρα κυρίως σε αρχαίους Έλληνες ποιητές, όπως ο Πίνδαρος» (27 Μαρτίου 1990: 13).

Τέλος, τρίτης γενιάς ελληνογενείς λογοτέχνες της Αυστραλίας είναι αριθμητικά ακόμη ελάχιστοι. Όμως στα περισσότερα από τα λίγα λογοτεχνήματα της κατηγορίας αυτής, η ελληνικότητα εμφανίζεται σημαντικά υποτονισμένη. Καμιά φορά τα έργα αυτά φανερώνουν κάποια ελληνική επίδραση (αναφορές σε ελληνικά πράγματα ή στο φυσικό περιβάλλον) αλλά, εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων δεν παρατηρούνται σαφείς όψεις της ελληνικότητας του συγγραφέα.

3. Νέα Ζηλανδία

Αναφορικά με τη Νέα Ζηλανδία, παρόλο που αξιοπρόσεκτη ελληνική μετανάστευση στη χώρα αυτή παρατηρήθηκε μόλις από το 1951 (ιδιαίτερα το 1951-52 και 1961-66) και το ελληνικό στοιχείο σήμερα δεν ξεπερνάει τα 3.500 άτομα, εντούτοις έχει δημιουργηθεί ένα αξιόλογο σώμα λογοτεχνικών εργασιών (ποιητικών και πεζογραφικών, ελληνόγλωσσων και αγγλόγλωσσων). Μάλιστα σε πολλές από αυτές η ελληνικότητα αποτελεί σύμφυτο χαρακτηριστικό, τόσο στην επιλογή των θεμάτων και του φυσικού περιβάλλοντος (Ελλάδα, Κύπρος) όσο και στη δομή (μορφή, ύφος) και τη γλώσσα, όπως άλλωστε βλέπουμε να συμβαίνει και στα έργα των συνελλήνων λογοτεχνών της Αυστραλίας και των λοιπών χωρών της διασποράς.

Μολαταύτα στα έργα αυτά εντοπίζονται και περιπτώσεις ελληνικότητας που συνδέονται άμεσα με την ιδιαίτερη κοινωνική, περιβαλλοντική, ακόμη και γλωσσική πραγματικότητα της Νέας Ζηλανδίας. Παραδείγματος χάρη, ενώ αρκετοί πρώτης γενιάς μετανάστες λογοτέχνες, καθώς και ελληνογενείς, ατενίζουν την Ελλάδα και την Κύπρο ως πηγές έμπνευσης για πατριωτικά, ιστορικά, μυθολογικά και άλλα θέματα ή συνθέτουν ποιήματα μιμούμενοι δομικά σχήματα έργων της νεοελληνικής λογοτεχνίας, όπως τον δεκαπεντασύλλαβο της λαϊκής μας ποιητικής παράδοσης, σε άλλες περιπτώσεις η ελληνικότητα συνυπάρχει με τις βιωματικές εμπειρίες των λογοτεχνών μας που απέκτησαν ζώντας μέσα στη νεοζηλανδική κοινωνία. Λόγω χώρου θα περιοριστώ σε τρία μόνο, αλλά ενδεικτικά παραδείγματα: ένα πεζογραφικό, ένα ποιητικό και σε μία ανθολογία ποίησης και πεζού λόγου.

Στα παιδικά διηγήματα της Κεφαλονίτισσας Ντίνας Βιάτου το στοιχείο της ελληνικότητας δεν έρχεται σε σύγκρουση με την νεοζηλανδική κουλτούρα αλλά, αντίθετα, σμίγει εποικοδομητικά με αυτήν. Στο αγγλόγλωσσο διήγημά της "Dimitri's Lunch", λ.χ., η συγγραφέας δείχνει πώς διαφορετικά πολιτισμικά πρότυπα (η ταυτότητα του Έλληνα και του Νεοζηλανδού) μπορούν να συνδυαστούν και να συνυπάρξουν αρμονικά.

Αντίστοιχα, σε ένα γεμάτο τρυφερότητα αγγλόγλωσσο ποίημά της η κυπριακής καταγωγής αλλά γεννημένη στη Νέα Ζηλανδία Athena Gabriel ενσωματώνει λέξεις και φράσεις ελληνικές, καθώς και των αυτόχθονων Μάορι, γεγονός που υποδηλώνει τη σύμμετρη και απρόσκοπτη συμβίωση των πολιτισμικών επιδράσεων των δύο αυτών πηγών πάνω στη ζωή και το έργο της. Χαρακτηριστικός είναι ακόμη και ο τίτλος του ποιήματος («Kia Kaha Kypro Mou» [Να είσαι δυνατή, Κύπρο μου]), καθώς και ο τρόπος που καταλήγει η όλη ποιητική σύνθεση:

Tu tangata	[Στάσου αγέρωχη]	(Μάορι)
Kia kaha	[Να είσαι δυνατή]	(Μάορι)
Kypro mou	[Κύπρο μου]	

Το ποίημα αυτό της Gabriel απέσπασε το 1999 το πρώτο βραβείο στο διαγωνισμό της ΑΧΕΠΑ Νέας Ζηλανδίας, ενώ το 2001 περιελήφθηκε στην ποιητική και πεζογραφική ανθολογία Weeping Island: A Collection of Cypriot Literature της Τίνας Αδαμίδου-Καλλή που εκδόθηκε στη Λευκωσία.

Τέλος, ενδεικτική είναι και η αγγλόγλωσση εικονογραφημένη ανθολογία ποίησης και πεζού λόγου Events, Greece, 1967-1974 του πολυγράφου και πολυβραβευμένου ποιητή και πεζογράφου Michael Harlow (Χαραλαμπόπουλου) που περιλαμβάνει κείμενα αντιστασιακού περιεχομένου Ελλήνων και ξένων λογοτεχνών. Παρόλο που ο Harlow δεν γεννήθηκε στην Ελλάδα αλλά στο Κονέκτικατ των ΗΠΑ από πατέρα Έλληνα αλλά από μητέρα Αμερικανοουκρανή, η ελληνικότητά του αποκαλύπτεται ατόφια στα έργα του, όπως στην παραπάνω ανθολογία του που δημοσιεύθηκε το 1974 στην Αθήνα και η οποία στην ουσία εκφράζει την αγάπη του για την Ελλάδα του πατέρα του και των προγόνων του αλλά, ταυτόχρονα, και την προσωπική του κραυγή διαμαρτυρίας και αγανάκτησης για την άθλια πολιτική της κατάσταση στην οποία περιέπεσε κατά την περίοδο της δικτατορίας.

4. Συμπέρασμα

Σύμφωνα με τα διαχρονικά κειμενικά δεδομένα η ελληνικότητα δεν αποτελεί μόνο μέρος της ταυτότητας των λογοτεχνών μας (Ελλήνων και ελληνογενών) στους Αντίποδες αλλά πως, επιπλέον αρθρώνεται και στα έργα τους, και μάλιστα κατά ποικίλους τρόπους. Βέβαια εκείνο που έχει συμβάλει ενθαρρυντικά είναι και η κοινωνική αντίληψη του πολυπολιτισμού που απολαμβάνει τόσο η Αυστραλία όσο και η Νέα Ζηλανδία ήδη εδώ και αρκετά χρόνια.

Είναι γεγονός πως η ιδεολογία του πολυπολιτισμού αναγνωρίζει αφενός τη διατήρηση της πολυπολιτισμικής και καλλιτεχνικής κληρονομιάς των μεταναστών και αφετέρου την έκφραση της εθνοτικής τους ταυτότητας μέσω πολιτισμικών διαύλων, συμπεριλαμβανομένης και της λογοτεχνίας, η οποία στην περίπτωση αυτή, επί δεκαετίες τώρα, έχει δημιουργήσει ένα εκτεταμένο και δυναμικό σώμα έργων στα οποία απεικονίζονται ποικίλες όψεις ελληνικότητας άξιες προσοχής και μελέτης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγελίδης, Αλέκος, Οι ένοχοι της συμφοράς: Η ιστορία καταθέτει, Μελβούρνη, 1980.
Adamidou-Kallis, Tina, Weeping Island: A Collection of Cypriot Literature, Nicosia: Cypriots Friendship Association, 2001.
Βασιλακάκος, Γιάννης, Η ταυτότητα, Αθήνα: Γούτεμπεργκ [1982].
Harlow, Michael, Events, Greece, 1967-1974, Athens: Anglo-Hellenic Publishing, 1974.
Καζούρης, Γιώργος, Παραλίγο διαζύγιο, στο Γιώργος Καναράκης, Η λογοτεχνική παρουσία των Ελλήνων στην Αυστραλία, (Σειρά: «Μελετήματα» αρ. 1), Αθήνα: Ίδρυμα Νεοελληνικών Σπουδών, 1985, σ. 444-450 και στου ίδιου Greek Voices in Australia: A Tradition of Prose, Poetry and Drama, Sydney: Australian National University Press, 1987, σ. 334-340.
Καναράκης, Γιώργος, Όψεις της λογοτεχνίας των Ελλήνων της Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας, Αθήνα: Εκδ. Γρηγόρη, 2003.
Kizilos, Katherine, The Olive Grove: Travels in Greece, Melbourne: Lonely Planet Publications, 1997.
Maniaty, Tony, Smyrna, Ringwood, Vic.: Penguin, 1989.
Maniaty, Tony, "Bound, Unbound, Learning" 1994 [αδημοσίευτο δοκίμιο].
Messaris, Joan, "Timoshenko Aslanides: An Australian Poet with a Greek Heart", Ο Κόσμος, 27 Μαρτίου 1990, σ. 13 [Συνέντευξη του Timoshenko Aslanides].
Ράλλη-Καθαρείου, Σοφία, Ιφιγένεια κάτω από τον Τροπικό του Αιγόκερω [Αδημοσίευτο].
Ράλλη-Καθαρείου, Σοφία, Τράνζιτο, Αθήνα, 1989.
Ξενοφού, Θεόδωρος, Ηλιόλουστα σκοτάδια, Αδελαΐδα: Elikia Books, 1989.
Φατσέας, Ανάγυρος, The Foreign Born, στο Γιώργος Καναράκης, 1985, σ. 547-552 και στου ίδιου, 1987, σ. 414-418 [Αποσπάσματα].